

בלעם בן בעור, שהם ניסו בכל האמצעים להפריד את ישראל מדביקותם בהשי"ת, כי ידעו ששום כח בעולם אינו יכול ליהודי הדבוק בהשי"ת שמכח זה הוא עומד בכל הנסיונות. וזו הדרך ע"פ חסידות, וכפי שרואים במציאות החיים שכח הדביקות בהשי"ת מסייע ליהודי לעמוד בכל נסיונות החיים. שנסיונות החיים הם קשים מאד, ויש מצבים שלא עוזר שום דבר ואפילו לא כח התורה, רק כח

הדביקות שיהודי דבוק בהשי"ת זו התשובה כנגד כל נסיונות החיים. וע"ז נאמר עמי זכר נא, שתדעו ותזכרו שכאשר יהודי דבוק בה' מי יוכל לו, וכשאינו דבוק בה' הריהו כמופקר ח"ו לכל פגע רע. זה עיקר העיקרים שיהודי יהיה דבוק בהשי"ת תמיד, ועיקר עבודתו של יהודי צריכה להיות שבכל המצבים שבעולם יתדבק בהשי"ת, ובזה יהיה יותר חזק מכל נסיונות החיים ושום דבר רע לא יוכל לשלוט בו.

ואגרשנו מן הארץ

ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה כי עצום הוא ממני אולי אוכל נכה בו ואגרשנו מן הארץ. איתא במדרש (במד"ר כז), ואגרשנו מן הארץ, לא היה מבקש אלא לגרשם שלא יכנסו לארץ. וצ"ב מדוע עיקר מטרתו היתה לגרשם שלא יכנסו לארץ ישראל, הרי עיקר פחדו היה כמפורש לעיל עתה ילחכו הקהל וגו', ומה נוגע לו אם יכנסו לארץ. עוד צ"ב מד"א שלא היה מבקש אלא וכו', הרי בפסוק כתוב גם אולי אוכל נכה בו, ומשמע שרצה גם להכות אותם ולא רק לגרשם שלא יכנסו לארץ ישראל.

וי"ל בהקדם בי' הענין שבלעם אמר בשבח ישראל, מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל וגו', וכן הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף ודם חללים ישתה, שצ"ב למה בחר לומר על ישראל שבחים אלו דוקא. עוד יש להבין דהנה בלק אמר לבלעם על זה והנה ברכת ברך, וכן גם ברך לא תברכנו, ולכאורה הרי דברים אלו אינם אלא שבח ומדוע נקראים ברכה. אכן הבי' בזה ע"פ מד"א בספה"ק כבי' הענין שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, הרי יש להקב"ה כ"כ הרבה מלאכים ושרפים העובדים לו ית' ביום ובלילה ואומרים לפניו שירות ותשבחות בעולמות העליונים, אלא שתכלית הבריאה של העוה"ז היא שנתאוה הקב"ה שתהיה לו דירה גם בתחתונים, בעולם החומרי השפל מדור התאוות היכן שיש התגברות

היצה"ר, והאדם נתון בתוך כל הענינים הארציים שהיצה"ר מתגבר בהם ביותר, והתכלית היא שיהודי יקיים בהם את רצון הבורא. וכמאמר הרה"ק המגיד הגדול ממזריץ' זי"ע, מלאה הארץ קנייך, העולם הארצי מלא בדברים שניתן לקנות בהם את השי"ת, כל הענינים הארציים כאשר יהודי עוסק בהם לשם שמים הריהו קונה על ידם את השי"ת. וזוהי כל תכלית הבריאה, שנתאוה הקב"ה שתהיה לו דירה בתחתונים, ולשם כך ברא את כל הענינים הארציים כדי שיהודי יעלה אותם לתכלית רצון הבורא. והנה בלק ובלעם היו ראשי הסט"א, ובלעם היה הכח שכנגד למשה רבינו, שהיה דעת דקליפה בבחי' יודע דעת עליון, ובודאי ידעו שהקב"ה אוהב את עמו ישראל ועל מה סמכו שיוכל לקללם, אלא כוונתו היתה ע"ד ולבן בקש לעקור את הכל, שידע דמה שהקב"ה בחר בישראל הוא מפני שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, ובחר בישראל שמקיימים רצונו ועושים לו ית' דירה בתחתונים, לכן רצה בלעם לקטרג שישראל עושים נגד רצון ה' ואינם ראויים להיות העם הנבחר, וממילא יוכל לקללם. וכדחזינן ממה שהיה בלבו כדכ' וישת אל המדבר פניו שביקש להזכיר חטאיהם של ישראל כדי לנתק את הקשר בין ישראל להשי"ת. ולכן היתה זו העת צרה הקשה ביותר לישראל, שזמם בלעם לעקור אותם מהשורש להורידם ממעלת העם הנבחר ע"י הקטרוג שעורר עליהם בשמים.

ובזה יש לפרש מה שאמר בלק אולי אוכל נכה בו ואגרשנו מן הארץ, היינו לגרש את שלטון הקדושה מן הארציות, ומטעם זה ביקשו שלא יכנסו לארץ ישראל, כי השלמות של ישראל העם הנבחר היא בכניסתם לארץ ישראל ובקיום המצוות התלויות בה, שכאשר ישכון העם הנבחר בארץ הנבחרת ישיגו שיא השלמות. וזהו שאמר אולי אוכל נכה בו להכות בו עצמו ע"י שניטול ממנו מעלת עם הנבחר, ואגרשנו מן הארץ שלא יכנסו לארץ ישראל אשר בה עתידים הם להשיג תכלית השלמות שלהם, ובה אפשר לקדש את הארציות, ועי"ז גם אגרשנו מן הארץ, נגרש את הקדושה מן הארציות. וכדאיתא שארץ ישראל מקדשת את כלל ישראל, ולכן נתן הקב"ה את ארץ ישראל לעם ישראל כיון שפירות הארץ יש בהם קדושה ומסוגלים להכניס קדושה בישראל להיותם גוי קדוש, ע"י שיקדשו עצמם מקדושת ארץ ישראל, מפירות ארץ ישראל ומהארציות של ארץ ישראל שהיא קודש. ולכן עיקר התגברות הסט"א היתה שלא להניח לישראל להכנס לארץ, כי המטרה עברה נכנסו ישראל לארץ היא כדי להעלות את הארציות להשי"ת, ועיקר רצונם של בלק ובלעם היה ואגרשנו מן הארץ מן הארציות, למנוע מהם להעלות את הארציות. הם הסכימו שישראל יעסקו בתורה ועבודה, אבל רק שלא להעלות את הארציות להשי"ת. וכאמור שמלאה הארץ קנייניך, שכאשר יהודי מוסר ומקריב הענינים הארציים להשי"ת הוא קונה בזה את השי"ת. ונתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, לאו דוקא בדברים האסורים אלא אפילו בדברים המותרים, בענינים החומריים והארציים התחתונים שבתחתונים, שמהם יקריב יהודי להשי"ת בבחי' דירה בתחתונים.

וזה שאמר בלעם מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל, מי מנה עפר יעקב, כמו שמפרש רש"י שמי יכול למנות את כל המצוות שישראל מקיימין בעפר, הן מצוות התלויות בארץ, והן אפר פרה ועפר סוטה וכו', והיינו שדבר שפל כעפר כה קדוש אצל ישראל ויש להם בו כ"כ הרבה מצוות, שעל ידם מרוממים את כל הענינים הארציים השפלים להשי"ת. וכן ומספר את רבע ישראל,

שאפי' ענינים אלו אצל ישראל הם בקדושה עילאית כ"כ, כל הענינים שבעולם הם פחותים ושפלים ביותר, הרי אצל ישראל הם בקדושה עליונה. ואחרי כן אמר תמות נפשי מות ישרים, שבכל דבריו שאמר לא בקש תמות נפשי מות ישרים רק אחרי פסוק זה של מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל, מתוך שראה את הקדושה העליונה של ישראל ובמיוחד כאשר הם נמצאים בארץ ישראל.

ועל זה טען בלק, לקוב אויבי לקחתך, להוכיח שהם רחוקים מהשי"ת, והנה ברכת ברוך, שזה מקור הברכה מה שישראל מוסרים ומרימים להשי"ת את הענינים הארציים השפלים ביותר, אשר בזה מקיימים הם תכלית רצון ה' שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים. אין זה שבח בעלמא אלא ברכה לישראל שמחמת זה ראויים הם להיות העם הנבחר ולהכנס לארץ ישראל הארץ הנבחרת. ומבואר מה שלא הזכיר בלעם מצוות אחרות כי אם מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל, שמקיימים את רצון ה' בענינים החומריים והארציים הפשוטים והשפלים ביותר, כי אין הרבותא בזה שמקיימים כל המצוות, אלא בזה שעל ידם מתקיימת התכלית שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים. ומברכותיו של אותו רשע אתה למד מה היה בלבו לקללם, שעיקר רצונם כאמור שלא יעלו את הארציות להשי"ת. וז"ש אולי אוכל נכה בו, שאין זה דבר נוסף על ואגרשנו מן הארץ, אלא כמו שפירש"י שהוא מלשון חסרון, היינו שרצה לחסר בהם שלא יעבדו להשי"ת בענינים הארציים השפלים, שבוזה היתה עיקר התגברות הקליפה.

ואח"כ אמר הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא, ופירש"י, כשהן עומדין משנתם שחרית הן מתגברים כלביא וכארי לחטוף את המצוות ללבוש טלית לקרוא את שמע ולהניח תפילין. והיינו שלא איירי כאן מעצם קיום המצוות אלא על אופן קיום המצוות, באיזו גבורה ושמחה עילאית ניגשים הם לקיים מצוה. עצם קיום המצוות עדיין אינו התכלית, אלא זה שמקיימין מצוות ה' מתוך רצון הלב בשמחה ובגבורה כלביא יקום וכארי יתנשא. וכן לא ישכב עד יאכל טרף, שענינו כפירש"י, לא ישכב בלילה

הארץ כבודו עומד עליו ורואה במעשיו מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השי"ת וכו', והוסיף עוד שגם בשכבו על משכבו ידע לפני מי הוא שוכב. שמרומז בזה שהתנאי לקיים יתגבר כארי לעמוד בבוקר הוא שישים האדם אל לבו וכו', שגם בשכבו על משכבו ידע לפני מי הוא שוכב. וזה שאומר כאן שבכדי לקיים כלביא יקום וכארי יתנשא, הדרך שלא ישכב עד יאכל טרף, שאם בשכבו על משכבו ידע לפני מי הוא שוכב אז יכול להתגבר כארי בבוקר.

והנה כמו שקדושת ארץ ישראל מקדשת את ישראל בענינים הארציים, עד"ז מצינו גם בקדושת השבת, וכמאמר מרן הק' מקוברין זי"ע, קדש היא לכם שבת המלכה, הש"ק מקדשת את כל עניני לכם. ובוה ביארנו מאחז"ל ברכו במן, שבמאכלי שבת יש את קדושת המן, כשם שהמן היה לחם אבירים מאכל קדוש שלא היה מעורר שום תאוות בדם, כך מאכלי שבת הם בבחי' לחם אבירים, שמכניסים קדושה בדמו של יהודי ומקדשים את כל עניני לכם שלו. וקדושת השבת היא כמ"ד ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם, אפילו בזמן שאין ישראל על אדמתן אדמת הקודש, מקדשת קדושת השבת את ישראל, ומכניסה קדושה בכל עניני לכם של יהודי.

על מטתו עד שהוא אוכל ומחבל כל מזיק הבא לטרפו, כיצד קורא את שמע על מטתו ומפקיד רוחו ביד המקום, שתיאר בזה איך יהודי קם בבוקר כגבור בגבורתו ואיך שוכב לישון בכח שמירה עילאית, שמוסר נפשו ורוחו ונשמתו פקדון להשי"ת והקב"ה שומר עליו ומציל אותו מהמזיקים הבאים לטרפו, שבכל זה מתקיים תכלית רצון ה' שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים. וע"ז ויאמר בלק אל בלעם גם קב לא תקבנו גם ברך לא תברכנו, שזו הברכה המעולה ביותר לישראל, שתכלית הבריאה מתקיימת ע"י העם הנבחר העושים את תכלית רצון ה'. ולפ"ז י"ל לישון הפסוק לא ישכב עד יאכל טרף ודם חללים ישתה, שצ"ב מה שנקט בלשון יאכל טרף ודם חללים ישתה שהוא לישון חיובי, והלא הכוונה רק על השמירה וההצלה מהמזיקים. אלא שמרומז בזה מה שיהודי מגביה להשי"ת את כל הענינים הארציים, ומהענינים השפלים ביותר עושה את הדבר הקדוש והיקר, וזהו יאכל טרף ודם חללים ישתה, שהופך ארץ ציה וצלמות למקור הברכה.

ונכלל בפסוק הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף, ע"פ המובא בספה"ק במש"כ בריש השולחן ערוך יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו, וכתב ע"ז הרמ"א, כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלא כל

לא הביט און ביעקב

א.

ונראה בבי' מאה"כ לא הביט און ביעקב, יעקב מרומז על אנשים הפשוטים, שהפגם שלהם הוא עוונות קשים וכתרגומו דפלחין ע"ז. ולא ראה עמל בישראל, ישראל הם האנשים בעלי מדרגה, שהפגם בהם אינו עוונות ממש רק בחי' עמל כלפי מעלה, והיינו מעשים שלא לרצון הקב"ה, שאינו מתקדש במותר לו, וכמאמר הרה"ק הרמ"מ מויטפסק זי"ע שכל הנאה גשמית הוא נרגן מפריד אלוף. וכנגד לא הביט און ביעקב שהם עונות ממש, אומר ה' אלקיו עמו, פי' שגם זה שיצרא בישא מתגבר עליו

לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו. והקושיא ידועה איך יכול להיות לא הביט און ביעקב, הרי אחז"ל (ב"ק ג.) שכל האומר הקב"ה ותרן וכו'. עוד צריך בי' מה שפי' בתרגום יונתן ב"ע על ותרועת מלך בו, ויבבות מלכא משיחא מיבבא ביניהון, מה נימוק זה שיבבות מלכא משיחא מיבבא ביניהון, שמצפין לביאת המשיח, ללא הביט און ביעקב וגו'.